

4. Биков В. Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти : монографія / В. Ю. Биков. – К. : АТІКА, 2009. – 684 с.
5. Tryus Yuriy. Innovation education technologies in training of 104IT professionals in the Technical Universities in Ukraine / Yuriy Tryus & Tamara Kachala: ICCER 2013, pp. 614-621.
6. Триус Ю. В. Системний підхід до впровадження і використання технологій дистанційного навчання у ВНЗ / Ю. В. Триус. – Дистанційна освіта України – 2013. Інформаційне освітнє середовище у системі дистанційного навчання в закладах освіти: інноваційні аспекти та психолого-педагогічні аспекти // Зб. наук. пр. – Х. : ХНАДУ 2013. – С. 217-224.
7. Про затвердження вимог до вищих навчальних закладів та закладів післядипломної освіти, наукових, освітньо-наукових установ, що надають освітні послуги за дистанційною формою навчання з підготовки та підвищення кваліфікації фахівців за акредитованими напрямками і спеціальностями: Наказ від 31.10.2013 № 1857/24386 / Міністерство освіти і науки України. – К., 2013. – 9 с.
8. Биков В. Ю. Теоретико-методологічні засади моделювання навчального середовища сучасних педагогічних систем Інформаційні технології і засоби навчання, 1 (1). ISSN 2076-8184 <http://lib.iitta.gov.ua/506/>
9. Триус Ю. В. Створення системи електронного навчання на основі Moodle / Триус Ю. В., Герасименко І. В. // II Міжнародна науково-практична конференція FOSS Lviv-2012: Зб. наук. пр. (26-28 квітня 2012 р., Львів). – С. 129-132.
10. Маклаков Г. Ю. Особенности использования технологии IP-телефонии для совершенствования процесса дистанционного обучения / Г. Ю. Маклаков, Г. Г. Маклакова // Проблемы подготовки та перепідготовки фахівців у сфері інформаційних технологій / Матеріали V Міжнародної науково-технічної конференції “Комп’ютерні технології в будівництві”: Київ-Севастополь, 18-21 вересня 2007 р. – Кривий Ріг, 2007. – С.71-72.

Анотація

Характеризуються основні частини моделі системи дистанційного навчання. Зазначені проблеми, які має вирішити керівництво ВНЗ при впровадженні ІКТ у навчальний процес.

Ключові слова: дистанційне навчання, вища школа, інформаційно-комунікаційні технології в освіті.

Аннотация

Характеризуются основные части модели системы дистанционного обучения. Представлены основные вопросы, которые должно решить руководство вуза при внедрении ИКТ в учебном процессе.

Ключевые слова: дистанционное обучение, высшая школа, информационно-коммуникационные технологии в образовании.

Summary

The main parts of the model of distance learning system is characterized. There have been given the main questions as for implementation of ICT in the curriculum.

Key words: distance learning, High School, ICT in education.

УДК: [378.147 : 371.134] : 373.31

О. В. Каданер,

кандидат філологічних наук, доцент
(Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого)

ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН

Постановка проблеми. Перетворення, що відбулися в нашій країні в останні десятиліття в різних аспектах життєдіяльності людей, спричинили не лише зміни в економічній і політичній сферах життя суспільства, але і значною мірою соціокультурної ситуації в цілому. У

зв'язку з цим проблема перебудови навчально-виховного процесу на принципах гуманності, моралі, культуровідповідності та толерантності є особливо актуальною. Відповідно актуалізується й проблема вдосконалення професійної підготовки майбутніх учителів, які закладають систему цінностей у майбутнього покоління. Тому підготовка майбутніх педагогів повинна орієнтуватись не лише на аспекти спеціальності, а й на формування загальнолюдських і професійних цінностей, оскільки вони є смислоутворюючим компонентом професійної діяльності, визначають подальшу траєкторію розвитку фахівця як особистості і як гідного члена суспільства. Особливого значення набуває ціннісне ставлення до професійної діяльності, особистісний смисл майбутньої професії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми цілеспрямованого формування ціннісного ставлення до професійної діяльності як внутрішньої позиції особистості присвячені роботи Т. Пилипишко, Т. Вілюжаніної, О. Тур'ян, Н. Яремчук та ін. Характерною рисою цих досліджень є їх орієнтація на ціннісну сферу суб'єкта діяльності.

Окремі аспекти формування ціннісних ставлень у різних ланках освітньої системи досліджували Т. Баранова, Н. Бутенко, Н. Ігнатівська, О. Колонькової, О. Кононко, А. Кочергіна, Н. Кудикіна, А. Лазурський, Г. Люблінська, Ю. Марков, Г. Тимощук, К. Чорна та інші. Формування ціннісного ставлення суб'єктів навчально-виховного процесу до різних його аспектів, основних загальнолюдських ідеалів розкрито в наукових доробках таких авторів, як М. Андрєєв, В. Баранов, М. Кейв, Н. Коростелева, О. Масалова, Н. Рудова, О. Трофимова, І. Чабаненко. Питання професійної підготовки майбутніх учителів досліджувалися В. Гриньовою, І. Левицькою, М. Сметанським, О. Суховою та іншими науковцями.

Науковий базис для вивчення психолого-педагогічного аспекту цінностей створено працями психологів і педагогів, серед яких Б. Ананьєв, І. Бех, Р. Захарченко, Б. Кобзар, В. Лисенко, В. Струманський, О. Сухомлинська, В. Семиченко, В. Тюріна та інших. Особливого значення в педагогічній теорії набувають цінності духовного характеру – це цінності наукових знань, прогресивних ідей, високих моральних та естетичних уявлень. Вони є ознаками духовного здоров'я й духовної зрілості особистості та суспільства.

Метою статті є теоретичний аналіз проблеми формування ціннісного ставлення до професійної діяльності майбутніх учителів у процесі вивчення фахових дисциплін.

Ціннісне ставлення до професії є важливим чинником успішного здійснення будь-якої професійної діяльності, її складовою. Виявлення сутності ціннісного ставлення до професії вчителів для нашого дослідження, перш за все вимагає уточнення понять “ціннісне ставлення” та “професійна діяльність”.

У сучасних словниках категорію цінностей розглядають по-різному. Цінностями визначають узагальнені уявлення людей про цілі та норми своєї поведінки, які втілюють історичний досвід і концентровано виражають сенс культури епохи, певного суспільства в цілому, всього

людства. Крім того, це існуючі у свідомості кожної людини орієнтири, з якими індивіди і соціальні групи співвідносять свої дії.

У межах психолого-педагогічних досліджень проблема цінностей є однією з базових, оскільки система ціннісних ставлень особистості детермінує поведінку людини протягом усього життєвого шляху. М. Заброцький справедливо вважає, що цінності – це те, що людина особливо цінує в житті, чому надає особливий позитивний життєвий смисл. На думку Б. Братуся, цінності – це усвідомлений і прийнятий людиною загальний сенс життя. Термін “цінність” виступає синонімом таких понять, як сенс та значущість. Життєві цінності й потреби впливають на людину та детермінують її поведінку [4].

Цю думку розвиває й С. Єрмакова, яка вважає, що цінності – це усвідомлені смислові утворення особистості. Ми поділяємо позицію автора і вважаємо, що сутнісний зміст поняття “цінності” найкращим чином висвітлюється саме через смислову значущість цього утворення для особистості.

Цінності пов'язані також із людськими потребами й інтересами в системі їх багатогранних суспільних відносин. З великої кількості цінностей суб'єкт, як правило, обирає ті, що входять до особистісної системи цінностей. У цьому контексті Т. Бутківська надає психолого-педагогічний зміст поняттю “цінність” через розуміння залежності цінностей особистості від потреб суспільства. У такому разі суб'єкт сам виступає як цінність, а цінності трактуються як елементи структури свідомості особистості [2].

На підставі аналізу наукових підходів ми вважаємо, що цінності є синтезом почуттів, потягів і дій, які посідають важливе місце в загальній структурі особистості і сприяють визначенню її життєвих позицій, тісно пов'язані із ціннісним ставленням. Аналіз категорії “ставлення” здійснено в працях Б. Ананьєва, В. М'ясищева, які розуміють його як базовий складник психології особистості, вихідну одиницю психологічного аналізу. Вчені підкреслюють, що ставлення як соціальні зв'язки та взаємозв'язки, які утворюють особистість людини, є основою будь-якої людської діяльності [1]. Це, на наш погляд, найбільш точно доводить необхідність формування ціннісного ставлення до професії у майбутніх фахівців, що забезпечить якість їх подальшої професійної діяльності.

Вагомими для нашого дослідження є погляди В. М'ясищева, який вважає ціннісне ставлення основою розвитку цілого спектру якостей особистості, оскільки саме в ціннісному ставленні, як підкреслює вчений, виявляється здатність людини адекватно відображати дійсність у її основних рисах, можливість обирати засоби впливу на навколишню дійсність і здатність погоджувати власні дії з узагальненим змістом привласненого досвіду [5].

Отже, ставлення як ціннісні еталони життєдіяльності людини виконують роль внутрішніх механізмів регуляції поведінки, спрямовують і коригують процес цілепокладання, що є для нашого дослідження достатньо вагомим. Тобто, ціннісне ставлення майбутнього вчителя є одним із чинників особистісного та професійного розвитку. Тому, в процесі

формування у майбутніх учителів початкової школи ціннісного ставлення до професії необхідно, щоб сама педагогічна професія стала потребою, набула особистісного смислу для студента як майбутнього фахівця.

Ставлення, на думку О. Корж, – це соціально зумовлена змістовна структура свідомості особистості. Воно відбиває індивідуально відображену групову суспільну свідомість і має вибірковий характер, зумовлений особливостями індивідуального розвитку особистості. Це дозволяє розуміти ставлення як внутрішню активну вибіркову позицію особистості до будь-якого істотного питання, що визначає її індивідуальний характер діяльності й поведінки протягом життя [4]. Це, на наш погляд, доводить, по-перше, можливість виявлення рівнів сформованості в студентів ціннісного ставлення до професії, по-друге, його змістові одиниці, серед яких найвагомішими є емоції, оцінка, думки чи знання та конкретні дії.

Досліджуючи проблему формування ціннісного ставлення майбутнього економіста до професійної діяльності, Г. Тимошук визначає його як “стійке усвідомлене переконання особистості у вибірковості власної поведінки та діяльності в соціальному та професійному середовищах, яке пов’язане з емоційно-вольовою сферою й визначається інтегрованими знаннями про професійні цінності та морально-етичні норми, високою мотивацією до освоєння обраної професії, усвідомленням її суб’єктивної та об’єктивної значущості” [6].

У контексті досліджуваної проблеми ми розглядаємо професійну діяльність майбутнього вчителя, перш за все, як засіб розвитку його творчого потенціалу і як чинник формування внутрішньої позиції ціннісно-смислової сфери особистості, що передбачає цілеспрямоване і поетапне включення студентів в освоєння загальнолюдських і педагогічних цінностей. Специфіка і особливість ціннісного ставлення до педагогічної діяльності при цьому, визначається не суб’єкт-об’єктивними зв’язками, а міжсуб’єктивними відносинами, у яких вона і реалізується. У ставленні до професійної діяльності дослідники виокремлюють такі цінності: цінності професії, пов’язані з самовизначенням у професійній діяльності, і такі, що виникають на основі різних видів винагороди професійної діяльності з боку суспільства; цінності, що утворюються на базі різних рис тієї чи іншої професії; цінності вищого ґатунку, що використовуються в суспільстві для регуляції ставлення до професії.

Досліджуючи проблему формування ціннісного ставлення студентів до професійної діяльності, Н. Сучкіна визначає такі педагогічні умови: забезпечення мотивації формування ціннісного ставлення до професійної діяльності; створення гуманної атмосфери взаємовідносин всіх суб’єктів професійного виховання студентів; забезпечення педагогічною підтримкою їх професійно-особистісного розвитку і самовдосконалення; стимулювання співпраці та взаємодії навчального закладу і сім’ї в професійно-особистісному розвитку студентів; урахування вікових та індивідуальних особливостей студентів при залученні їх в професійно-розвивальних видів та сфер діяльності.

В. Овсяннікова, Т. Лашко однією з провідних умов формування у

майбутніх фахівців ціннісного ставлення до професійної діяльності визначають використання в освітньому процесі ВНЗ активних методів і технологій навчання.

Фахова підготовка педагогів потребує всебічної освіченості особистості майбутнього вчителя, формування професійно значущих знань та умінь, здатності до новаторства, творчості та самореалізації. Окрім того, це набуття студентами теоретичних знань з основ наук відповідної спеціальності та спеціалізації, вироблення практичних умінь і навичок, необхідних для здійснення професійної педагогічної діяльності.

Зміст фахової підготовки визначається:

- 1) навчальними дисциплінами фахового спрямування;
- 2) навчальними дисциплінами з методик викладання шкільних предметів (навчальних дисциплін вищих навчальних закладів).

Зміст психолого-педагогічної підготовки визначається такими фундаментальними навчальними дисциплінами: 1) педагогіка (вступ до спеціальності; дидактика; теорія виховання; історія педагогіки; педагогічна майстерність; порівняльна педагогіка; соціальна педагогіка; сучасні педагогічні технології; основи педагогічного експерименту; педагогічна кваліметрія тощо); 2) психологія (загальна психологія; вікова психологія; педагогічна психологія; соціальна психологія; історія психології; психологія управління; психологія професійної діяльності тощо).

Висновки. Таким чином, на підставі проаналізованих наукових підходів ми вважаємо, що цінності слід вважати синтезом почуттів, потягів і дій, що посідають важливе місце в загальній структурі особистості й сприяють визначенню її життєвих позицій. Ціннісне ставлення майбутніх учителів до професії як важливий чинник у формуванні професійної компетентності належить до ціннісно-смиислової сфери особистості. Ціннісне ставлення до професійної діяльності впливає на результативність виконання професійних завдань, регулює поведінку фахівця в соціальному та професійному середовищах, тобто ціннісне ставлення до професії знаходиться в тісному зв'язку із якістю праці, забезпечує особистісний смисл професійної діяльності, її цінність у власному житті та житті суспільства, стимулює інтерес до діяльності, регулює постійний розвиток, саморозвиток вчителя.

Перспективи подальших пошуків у напрямі дослідження. Проблема ціннісного ставлення майбутніх учителів до професійної діяльності потребує подальшого дослідження у напрямі обґрунтування педагогічних умов, пошуку оптимальних форм і методів його формування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ананьев Б. Г. Избранные педагогические труды : в 2 т. / Б. Г. Ананьев. – М. : Педагогика, 1990. – Т. 1. – 1990. – 230 с.
2. Бутківська Т. В. Ціннісний вимір соціалізації учнів / Т. В. Бутківська // Педагогіка і психологія. – 1997. – № 1 (14). – С. 130-137.
3. Єрмакова С. С. Формування професійно-педагогічних цінностей у майбутніх учителів початкових класів : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 / С. С. Єрмакова – Одеса, 2003. – 266 с.
4. Корж О. Ю. Формування ціннісного ставлення майбутніх лікарів до набуття професійно-значущих якостей у процесі вивчення соціально-гуманітарних дисциплін / О. Ю. Корж // Науковий вісник Донбасу. – 2012. – №2.
5. Мясичев В. Н. Психология отношений : избр. психол. тр. / В. Н. Мясичев; под ред.

А. А. Бодалева. – 4-е изд. – М. : Изд-во Моск. психол.-соц. ин-та; Воронеж : МОДЭК, 2011. – 398 с.

6. Тимошук Г. В. Педагогічні умови формування ціннісного ставлення майбутніх економістів до професійної діяльності у процесі вивчення фахових дисциплін / Г. В. Тимошук // Засоби навчальної та науково-дослідної роботи : зб. наук. праць. – Х. : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2014. – № 43. – С. 204-213.

Анотація

У статті розглядається проблема формування ціннісного ставлення до професійної діяльності майбутніх учителів у процесі вивчення фахових дисциплін. Розкрито сутність категорії цінностей, ставлення до професійної діяльності. Визначено педагогічні умови формування ціннісного ставлення до професійної діяльності майбутніх учителів у процесі вивчення фахових дисциплін.

Ключові слова: цінності, ціннісне ставлення, професійна діяльність, ціннісне ставлення вчителя до професійної діяльності, фахові дисципліни.

Аннотация

В статье рассматривается проблема формирования ценностного отношения к профессиональной деятельности будущих учителей в процессе изучения специальных дисциплин. Раскрыта сущность категории ценностей, отношение к профессиональной деятельности. Определены педагогические условия формирования ценностного отношения к профессиональной деятельности будущих учителей в процессе изучения специальных дисциплин.

Ключевые слова: ценности, ценностное отношение, профессиональная деятельность, ценностное отношение учителя к профессиональной деятельности, специальные дисциплины.

Summary

The problem of the formation of valuable attitude to the profession of future teachers in the process of studying of professional disciplines is considered in the article. The essence of the category of values, attitudes to the professional activity have been investigated. Pedagogical conditions of formation of valuable attitude to the professional activity of future teachers in the process of studying of professional disciplines have been determined.

Key words: values, valuable attitude, professional activity, valuable attitude of teacher to the professional activity, professional disciplines.

УДК 372.853(076)

А. А. Камин,
аспирант
(Харьковский национальный
ниверситет им. В. Н. Каразина)

ЭВРИСТИЧЕСКИЙ АСПЕКТ В РЕШЕНИИ ОТКРЫТЫХ ЗАДАЧ

Постановка проблемы. Известно, что в последние десятилетия интерес школьников к физике и другим точным наукам снижается. Одна из важных задач преподавателя физики – возбудить и поддерживать у своих учеников этот интерес. Один из способов это делать – применение на уроках и во внеклассной работе открытых задач – задач исследовательского или изобретательского характера. Один из аспектов работы над такими задачами – эвристический подход.

Анализ исследований. “Эвристика рассматривается психологами как специальный раздел науки о мышлении. Ее основной объект — творческая деятельность; важнейшие проблемы — задачи, связанные с моделями принятия решений в условиях проблемных ситуаций, поиска нового описания